

Referentiekader

voor opvoedingsprojecten van KOBA-scholen

Katholiek Onderwijs
Bisdom Antwerpen

*Vanuit de christelijke identiteit werken wij aan onze school
door de concretisering ervan in vier pijlers*

Wijze mensen zijn het, die het vuur brandend houden.

Die door blijven gaan met hun kop in de wind.

Mensen die vallen én weer opstaan.

Die blijven geloven, met het geloof van een kind.

Katholiek Onderwijs Bisdom Antwerpen

Een visietekst – Een werkboek

What's in a name? Namen kunnen alles of niets zeggen. Ze kunnen vaagheid of helderheid scheppen. KOBA heeft gekozen voor een duidelijke naam: *Katholiek Onderwijs Bisdom Antwerpen*. Het zijn vier woorden met een heldere inhoud. Ze verwijzen naar een profiel, een opdracht, een netwerk en een bisdom. Deze vier woorden spreken van een programma en een identiteit. Kleur bekennen: het is vandaag niet eenvoudig. De zwaartekracht van de gemene deler weegt erg door, ook in Vlaanderen. *'Mainstream'* is bijna een deugd geworden. 'Meedoen' vinden we belangrijker dan 'voordoen'.

In de voorliggende tekst zet KOBA een aantal sleutelwoorden uit zijn visie en identiteit op een rij. Deze sleutelwoorden zijn geen *passe-partout*. Ze passen niet op alle deuren en op alle sloten. Ze houden een keuze in. Ze gaan uit van een gelovig mens- en wereldbeeld. Ze verwijzen naar een evangelische woordenschat. Ze stoelen op een christelijke traditie van onderwijs en opvoeding. Ze zijn gedragen door de sociale leer van de Kerk. Deze sleutelwoorden zijn vandaag niet vanzelfsprekend. Ze nodigen uit tot verdieping, uitwisseling en een gedeeld engagement. Deze visietekst is tegelijk een werkboek.

KOBA-scholen kunnen met deze tekst aan de slag. Allen zijn daarbij betrokken partij: het schoolbestuur, de directie, de leerkrachten, de ouders, de leerlingen. De school is hun gezamenlijk project. Samen kunnen zij werken aan het verschil dat ze in hun school willen neerzetten. Over dat verschil gaat het trouwens: niet alleen op school, maar later ook in de samenleving, in het beroeps- en gezinsleven. Welk verschil is de moeite waard om ons samen voor te engageren? Verbinding en verschil: ze horen bij elkaar, als een dubbele eindterm, in elk onderwijs- en opvoedingsproject.

Goede moed en veel inspiratie wens ik aan alle KOBA-scholen en KOBA-medewerkers om met dit referentiekader aan het werk te gaan.

+ Johan Bonny
Bisschop van Antwerpen

TEN GELEIDE

Het *Referentiekader voor opvoedingsprojecten van KOBAscholen* vertrekt vanuit de christelijke identiteit, of om het met de woorden van Mgr. Johan Bonny te zeggen “*vanuit een christelijk mens- en wereldbeeld, met een eigen pedagogische aanpak en een eigen maatschappelijke inbedding.*” (*Een houtskoolvuur met vis erop en brood*, p. 42).

De uitdaging van elk christelijk opvoedingsproject bestaat erin om jongeren en hun ouders en opvoeders gevoelig en ontvankelijk te maken voor authentieke evangelische waarden en hun de Blijde Boodschap in al haar rijkdom aan te bieden. Bovendien kan zulke boodschap alleen waarde bieden en mensen overtuigen als ze wordt voorgeleefd. Vermits authenticiteit hoog aangeschreven staat, ligt daarin zeker de noodzakelijke voorwaarde om de boodschap te laten doordringen en te beklijven. Het spreekwoord ‘woorden wekken, voorbeelden trekken’ moet dan ook een permanente zorg en uitdaging zijn voor de school als organisatie en voor elke opvoeder als individu.

Dit Referentiekader voor opvoedingsprojecten van KOBAscholen is uitgewerkt door de Werkgroep voor Implementering van het Referentiekader voor een Opvoedingsproject (WIRO). Directeurs van het secundair en basisonderwijs werken daarin samen met bestuurders en medewerkers van de pedagogische begeleidingsdienst. Het is de bekommernis van het schoolbestuur dat elke KOBAschool de accenten van dit Referentiekader telkens opnieuw ernstig neemt. Het schoolbestuur nodigt alle betrokkenen daarom uit om in overleg te zoeken naar wegen om de accenten te vertalen in een eigen opvoedingsproject (EOP).

1 Identiteitsdenken is richtinggevend voor het Referentiekader

In zijn visietekst *Een houtskoolvuur met vis erop en brood* (2012) schreef de bisschop ook een hoofdstuk over opvoeding en onderwijs. Hij gebruikt er de term ‘dialogeschool’ om aan te duiden hoe hij katholieke scholen in zijn bisdom ziet. Hij verwoordt de verwachtingen van ouders en kerkgemeenschap ten aanzien van de katholieke school en wijst op de noodzaak om naar ‘dwarsverbanden’ te zoeken tussen school en plaatselijke pastoraal en organisaties: “*Als diocesaan beleid kiezen we voor het model van de zogenaamde ‘dialogeschool’ waarin zowel een klare ‘eigenheid’ als een brede ‘openheid’ worden nagestreefd.*”

Bovenstaande visie verwerken in het EOP betekent dat de school zich bekent tot het type ‘dialogeschool’ in het katholieke net. Elk EOP moet ook verenigbaar blijven met het bredere kader van de opdrachtverklaring van het katholieke onderwijs én het Referentiekader.

De dialoogschool zal zich dus inzetten om de Blijde Boodschap vanuit nieuwe invalshoeken toe te passen. Zij zal bijdragen tot de verwezenlijking van vier pijlers ervan: gemeenschapsvorming, verkondiging van het evangelie, eucharistie- en gebedsvieringen en zorg voor de kwetsbare medemens in de samenleving. Zo kan de school in al haar geledingen als het ware een vuur zijn waarrond men zich schaart en zich tegoed doet aan brood en vis, symbolen van het volle leven. Zo kan het vuur oplaaien en blijven branden.

In een dialoogschool is het hele pedagogisch-didactisch handelen gebaseerd op wederzijds vertrouwen en respect voor de betrokken partners: directie en personeel enerzijds en leerlingen en ouders anderzijds. De ondertekening van het EOP door personeel en ouders maakt dit vertrouwen en respect afdwingbaar.

Het expliciteren van het opvoedingsproject heeft een onvervangbare meerwaarde. Dit uitgeschreven Referentiekader voor het EOP maakt de gemeenschappelijke inspiratie beter zichtbaar, herkenbaar en bespreekbaar.

2 Eigenheid van KOBA en het Referentiekader

Elke KOBA-school is gegroeid vanuit een eigen spiritualiteit, maar al onze scholen zijn gericht op Jezus Christus en op het evangelie. Ondanks de vele verschillen tussen de scholen en tussen de schoolbesturen is er een KOBA-familieband aanwezig: via samenwerking en ondersteuning op verschillende terreinen versterken KOBA, de KOBA-schoolbesturen en de scholen elkaar. De bron van deze gedrevenheid is terug te vinden in dit Referentiekader.

Scholen hebben de taak om het Referentiekader op een eigen manier om te zetten in een opvoedingsproject en om eigen accenten en profileringen aan te brengen binnen het grotere geheel. Tijdens de jaarlijkse ontmoetingsdagen voor directies en bestuurders delen de deelnemers voorbeelden van goede praktijk en vinden ze inspiratie voor de implementatie van het eigen opvoedingsproject op school. Volgende aspecten vormen daarbij een rode draad: gastvrijheid, tochtgenoot zijn, zorgzaamheid en (op)voeden.

3 Gemeenschappelijk kenmerk van de KOBA-scholen

De diversiteit van de KOBA-scholen is enerzijds een rijkdom; anderzijds is in de loop van de voorbije jaren de gemeenschappelijke identiteit van de KOBA-scholen versterkt. Een specifiek en herkenbaar Referentiekader voor opvoedingsprojecten van KOBA-scholen en een eenvormig logo zijn hiervan de zichtbare exponenten.

Het KOBA-logo heeft de vorm van een kruis met in het hart "KOBA". Het kruis is het teken van de christen en verwijst naar de horizontale en verticale dimensie. Christenen en christelijke scholen staan op het snijpunt van de horizontale verbinding met de medemensen en de maatschappij en van de verticale verbinding met God en het spirituele. Het logo verwijst ook naar ons vierjarig identiteitsproject van "gastvrijheid, tochtgenoot zijn, zorgzaamheid en (op)voeden".

KOBA wil 'als tochtgenoot' op weg gaan en de hand reiken aan de scholen door hen een kader aan te bieden bij hun inspanningen om in de sociale realiteit 'gist in het deeg' te zijn. Als tochtgenoten zijn we in onze KOBA-familie samen onderweg met dit christelijk project. Naar buiten toe is het EOP een middel voor onze scholen om te tonen wie we zijn en wat we nastreven.

Carl Snoecx
Voorzitter

Louis Vervoort
Afgewaardigd bestuurder

VANUIT DE CHRISTELIJKE IDENTITEIT

KATHOLIEK ONDERWIJS

in de christelijke traditie
als dialogeschool
vanuit de bronnen: Jezus Christus, Evangelie en Traditie
uitgediept in het vak r.-k. godsdienst
ingebied in Katholiek Onderwijs Vlaanderen

BISDOM

schoolbestuur met een structurele verbondenheid met de bisschop
verankering in de (plaatselijke) geloofsgemeenschap

SAMENLEVING

verankering in het sociale weefsel
brede aandacht voor mens en wereld
zorg voor de zwaksten

SCHOOL

kwaliteitsvol onderwijs en opvoeding
vanuit de christelijke inspiratie
met aandacht voor de totale persoon

WERKEN WIJ

de leerlingen en hun familie, het personeel, de directie en het schoolbestuur

AAN ONZE SCHOOL

vanuit een eigen opvoedingsproject
met een degelijk en samenhangend vakinhoudelijk aanbod
in een stimulerend opvoedingsklimaat en met een doeltreffende didactische aanpak
aan de ontplooiing van elkeen vanuit een brede zorg
als gemeenschap en als organisatie

DOOR DE CONCRETISERING ERVAN IN VIER PIJLERS

gemeenschap vormen - zorg dragen - verkondigen - vieren

“Vanuit de christelijke identiteit werken wij aan onze school door de concretisering ervan in vier pijlers.”

Deze zin loopt als een rode draad doorheen het Referentiekader voor opvoedingsprojecten van KOBA-scholen. We lichten elk onderdeel toe.

VANUIT DE CHRISTELIJKE IDENTITEIT

KOBA-scholen behoren tot het katholiek onderwijs in Vlaanderen. Hun christelijke identiteit vormt het fundament: zij kleurt de eigenheid van elke KOBA-school.

Het Referentiekader neemt dit fundament ernstig en plaatst het bovenaan. Zo geeft het een duidelijke voorkeurspositie aan het christelijk geloof en wil het van daaruit een echte dialoogschool zijn.

De term ‘dialoogschool’ plaatst de identiteit van de katholieke school in de spanning tussen ‘eigenheid’ en ‘openheid’. De dialoogschool wil bewust in die spanning tussen ‘identiteit’ en ‘aandacht voor verschil’ blijven staan en wil ze niet oplossen ten voordele van één van beide.

De school die met die spanning identiteit-openheid wil omgaan op de wijze van de dialoogschool, zal voortdurend de dialoog voeren enerzijds met de traditie én in de hedendaagse tijd en context, anderzijds ook met de geloofsgenoten én met diegenen die het geloof niet delen. Daardoor wordt de identiteit van een dialoogschool telkens opnieuw geactualiseerd.

De eigenheid krijgt een specifieke invulling vanuit de diocesane verbondenheid met het bisdom Antwerpen en zijn bisschop. Richtinggevend is daarbij de visietekst *Een houtskoolvuur met vis erop en brood* die als het orgelpunt van het jubileumproject in het bisdom Antwerpen werd gepubliceerd in 2012.

Te midden van de samenleving, verankerd in het sociale weefsel, maakt elke KOBA-school haar opdracht als school waar: kwaliteitsvol en inspirerend onderwijs en opvoeding geven aan alle leerlingen, met aandacht voor de totale persoon.

1 Katholiek onderwijs

Samen met alle andere katholieke scholen delen de KOBA-scholen een gemeenschappelijk verhaal. Katholiek Onderwijs Vlaanderen overkoepelt al deze scholen.

Een gezamenlijk kenmerk van deze scholen is o.a. dat ze zich bewust plaatsen in de stroom van de **katholieke traditie**. Hiervoor gaat een school die zich katholiek noemt te rade bij bronnen. Het geloof in God en in Jezus Christus is de bron bij uitstek en bijgevolg ook de Bijbel in het algemeen en de evangeliën in het bijzonder. De eigen wijze waarop de Kerk vroeger en nu omgaat met de boodschap van Jezus, kan eveneens inspiratie bieden. Inspirerende figuren uit de kerkgeschiedenis (kerkvaders, heiligen, stichters van congregaties, ...) hebben ook geworsteld met het Woord en kunnen helpen om dat Woord vandaag concreet te beleven. Al deze bronnen worden aangeduid met de term 'Traditie'.

Een voorbeeld. Opvoeden vanuit waarden en normen is geen alleenrecht van het katholiek onderwijs. Ook niet-katholieke scholen doen aan waardenopvoeding en hanteren voor een groot deel dezelfde waarden: respect, zorg voor de natuur, vrijheid, verantwoordelijkheid, ... We doen misschien grotendeels hetzelfde, maar vanuit een andere inspiratie. Omdat God elke mens heeft bedoeld als uniek beeld van Hemzelf en omdat Jezus Christus daarom oog had voor de blinde man van wie de roep om genezing aan de kant van de weg dreigde verloren te gaan in de drukte van de menigte rond Hem, daarom vindt het katholiek onderwijs bv. respect voor de eigenheid van elk kind een belangrijke waarde.

Katholieke scholen die zich plaatsen in de stroom van de traditie, streven echter nooit een volledig identieke kopie na: ze maken school hier en nu. De kinderen en hun ouders, de leerkrachten, de maatschappelijke vragen van deze tijd vormen de andere context waarin het goede van de traditie opnieuw een plek kan krijgen. De katholieke scholen van vandaag zullen daarom hun identiteit altijd als een creatieve spanning blijven ervaren: de spanning tussen traditie en actualiteit, tussen het vertrouwde en het nieuwe, ...

Die spanning leeft ook nog op een ander gebied. Enerzijds zoeken teams van katholieke scholen naar hun eigenheid en meteen ook naar een eigentijdse manier om ze te omschrijven, kenbaar en concreet te maken; anderzijds willen ze goed onderwijs aanbieden aan vele kinderen en jongeren. Dat niet alle jongeren in de school katholiek zijn, ervaren ze daarbij niet als breekpunt. Ze proberen de kansen en rijkdom ervan te benutten.

Heldere communicatie over de identiteit is erg belangrijk, o.a. met twee belangrijke participanten: intern met de personeelsleden zodat ze weten waar hun school voor staat en extern met de ouders zodat ze weten wat ze mogen verwachten.

In die zin wordt de identiteit van een dialoogschool telkens opnieuw geactualiseerd en geijkt in het contact en de dialoog. De katholieke identiteit van de school groeit dus voortdurend in een nooit aflatende dialoog. Elke keer opnieuw zullen katholieke scholen hun identiteit en eigenheid toetsen aan de **openheid** en de **diversiteit** die elk een deel van hun identiteit vormen.

Zoals alle andere leergebieden staat ook het vak of leergebied **godsdienst** daarbij ten dienste van het opvoedingsproject. Het biedt alle kinderen en jongeren o.a. een gedegen kennismaking met de rijkdom van de traditie van het christendom. Kennis is echter niet het einddoel. Kennis moet helpen om een breed levensbeschouwelijk zicht te krijgen en een eigen keuze te kunnen maken. Daarenboven kunnen leerlingen vanuit die kennis in de school als in een veilig 'oefenlabo' vaardiger worden in de **interlevensbeschouwelijke dialoog** die op haar beurt het interreligieus samenleven ondersteunt. Het spreekt voor zich dat dit niet alleen de taak is van de godsdienstleerkracht.

In het katholiek onderwijs stamt het aanbod dat alle kinderen en jongeren levensbeschouwelijk helpt te groeien vanuit de voorkeursoptie voor één godsdienst: het christendom, dat ook de inspiratie is voor de school. Een katholieke school is dus niet levensbeschouwelijk neutraal. Die voorkeurspositie staat de dialoog niet in de weg: de dialoog wordt juist intenser als alle betrokkenen vanuit hun voorkeursoptie elkaar wensen te ontmoeten.

2 Verbonden met het bisdom

KOBA staat als letterwoord voor Katholiek Onderwijs Bisdom Antwerpen. KOBA is een netwerkorganisatie van regionale KOBA-schoolbesturen onder de voogdij van de bisschop van Antwerpen. Elke KOBA-school behoort tot één van deze schoolbesturen. We vormen een groep scholen die structureel verbonden is met de diocesane gemeenschap. Binnen Katholiek Onderwijs Vlaanderen hebben wij een eigenheid door deze verbondenheid. Wij plaatsen ons expliciet in de visie van het bisdom zoals uitgeschreven in de visietekst *Een houtskoolvuur met vis erop en brood*, en dragen bij aan de realisatie ervan.

Er is een grote **verscheidenheid** binnen de KOBA-scholen: sommige zijn ontstaan vanuit hun verbondenheid met een parochie, andere vanuit een congregatie en weer andere zijn reeds van bij hun oprichting verbonden met het bisdom. Doorheen de jaren zijn meer dan 130 scholen KOBA-scholen geworden, elk met haar eigenheid en specifieke doelgroep (van kleuter- tot volwassenenonderwijs). We laten ons inspireren door het Referentiekader en door wat er leeft in de eigen (geloofs)gemeenschap. Zo is er de verbondenheid met de lokale kerk en een sociale inbedding en heeft elke KOBA-school een eigen kleur.

Er is ook een grote **verbondenheid** tussen de KOBA-scholen: we willen herkenbaar zijn als een groep van scholen met een eigenheid. We vormen één grote familie en willen samenwerken en solidair zijn met elkaar. Kleine of grote scholen, scholen met meer of minder middelen, scholen die gedragen worden door de lokale gemeenschap of eerder op zichzelf zijn aangewezen: alle behoren ze tot de KOBA-familie en hebben ze een eigen plek in het geheel.

KOBA staat voor een **verankering in het bisdom**, maar er is meer. Vertaald in een betekenisvol logo verwijst KOBA ook naar de verschillende dimensies waarmee we in het leven en in de school staan. De horizontale dimensie doet ons rondom ons kijken, naar (mede)mens en wereld, naar de samenleving van vandaag. De verticale dimensie doet ons kijken naar het Mysterie, naar God. Beide dimensies vormen een kruis, het symbool bij uitstek dat verwijst naar de Bron van ons bestaan, Jezus Christus. Door de beide dimensies samen te houden plaatsen we ons als KOBA-scholen op het kruispunt van het christelijk leven.

De KOBA-scholen werken aan een bijzondere band met de **lokale geloofsgemeenschap**. Zij bouwen mee een aanbod rond zingeving binnen de context van de pastorale eenheden uit. De scholen zoeken naar wegen om via de schoolpastoraal het verhaal van de geloofsgemeenschap binnen te brengen. De basisscholen spelen een kostbare rol bij het vieren van de initiatiesacramenten, nl. eucharistie en vormsel, ook al blijft de pastorale eenheid de aangewezen plaats voor de kennismaking met de geloofsgemeenschap. Als dialoogscholen werken zij vanuit hun eigenheid mee aan de uitbouw van de christelijke geloofsgemeenschap, in interactie met de levensbeschouwelijke diversiteit in de school en in de wereld van vandaag.

3 Samenleving

Scholen zijn in meer of mindere mate verankerd in veel verschillende netwerken: de wijk waarin de school gelegen is; de gemeente of stad; sociale, jeugd- of sportverenigingen in de buurt; werkgroepen uit de parochie; ...

De verwachtingen van de partners in deze netwerken t.o.v. de school zijn hoog, soms te hoog. De school kan niet altijd aan alle noden voldoen. Haar kerntaak is opvoeden en onderwijzen in schoolcontext en daar heeft ze al haar tijd voluit voor nodig. Dat betekent zeker niet dat de school los gezien kan worden van de **plaatselijke gemeenschap**. De kinderen en jongeren uit de onmiddellijke of verder gelegen buurt zijn ook de kinderen en jongeren die door de leerkrachten worden begeleid.

Bij uitbreiding voelt de katholieke school zich ook verbonden met de **brede samenleving**: de wijde wereld zoals hij is, met zijn kansen en uitdagingen. Ze zal kinderen opvoeden met eerbied voor deze wereld, voor de natuur, voor mensen ver en dichtbij. Als goede rentmeesters zullen ze groeien in verantwoordelijkheid, verbondenheid en zorg.

Meer dan ooit is de katholieke school een ontmoetingsplaats van verschillende culturen en religies. De **diversiteit** groeit, kinderen en jongeren moeten de kans krijgen te oefenen in intercultureel samenleven. In een katholieke school krijgen alle betrokkenen de taak ervoor te zorgen dat iedereen zich welkom en thuis kan voelen.

Deze openheid en de bereidheid om echt aandacht te hebben voor alle jongeren die ons zijn toevertrouwd, wordt het meest duidelijk in de **aandacht voor de zwaksten**. Vaststellen dat een leerling, een ouder, een leerkracht moeilijkheden heeft, is de eerste stap. Maar discreet en zonder te betuttelen mee zoeken naar daadwerkelijke oplossingen is minstens even belangrijk.

Elk kind, elke leerling heeft recht op goed onderwijs - wat zijn of haar sociale of gezinsachtergrond ook is. Het team in een katholieke school zal zorgvuldig omgaan met kansarme kinderen. Leerkrachten zullen al het mogelijke doen om deze leerlingen niet te stigmatiseren. Deze aandacht getuigt van echt evangelisch geïnspireerde zorg.

4 School

Als school bieden wij **kwaliteitsvol** onderwijs aan. Dat is onze eerste en belangrijkste bestaansreden. Het begrip 'kwaliteitsvol' krijgt een specifieke invulling vanuit onze christelijke inspiratie. We willen onze school als leergemeenschap enten op de evangelische waarden. Het inhoudelijke aanbod wordt erdoor gekleurd. Naast degelijk onderwijs bieden wij ook kansen tot ontplooiing van elke leerling. We werken aan zijn opvoeding vanuit het christelijke mens-, wereld- en Godsbeeld. We kijken heel breed naar elke leerling: naar zijn totale persoon met hoofd, hart en handen.

We werken op vele terreinen mee aan de **identiteitsvorming** van de kinderen en jongeren die aan ons zijn toevertrouwd, zoals op het terrein van materiële behoeften, verbondenheid met de schepping, verbondenheid met de groep, de (kerk)gemeenschap en de wereld, intellectuele ontwikkeling, socio-emotionele ontwikkeling, lichamelijk-motorische ontwikkeling, identiteitsontwikkeling, levensbeschouwelijke ontwikkeling, ethische ontwikkeling, participatieve vaardigheden, ...

Bij elke leerling werken we aan **competentieontwikkeling** op het niveau van kennis, vaardigheden en attitudes. Naargelang de leeftijd en de studierichting - het kleuteronderwijs, basisonderwijs, secundair onderwijs of volwassenenonderwijs - krijgen deze competenties een eigen specifieke invulling. Waarden als creativiteit, zelfredzaamheid, zelfstandigheid en teamwork, die in de maatschappij van vandaag erg aangeprezen worden, reiken wij aan in onze opvoeding. Elke school zal zo in het eigen opvoedingsproject specifieke accenten leggen vanuit de vertaling naar de eigen doelgroep en context. Schooleigen noden vragen immers ruimte voor eigen keuzes.

WERKEN WIJ

de leerlingen (en hun familie), het personeel, de directie en het schoolbestuur

---

Een katholieke school kan haar opvoedingsproject waarmaken als alle participanten hun steentje bijdragen vanuit de eigen betrokkenheid: leerlingen en hun familie, het personeel en de directeur, het schoolbestuur. De constructieve betrokkenheid van allen vormt de hoeksteen van het samen leven en samen leren op school.

De onderlinge dialoog is nodig om school te maken, maar gaat ook verder: ze is gericht op het welbevinden van de anderen door respect en vertrouwen te geven, ondersteuning en verzoening te brengen. Het openen en openhouden van de communicatie getuigt daardoor van de eigenheid van de katholieke school als dialoogschool.

Leerlingen en hun familie maken bij de schoolkeuze ook de keuze voor het EOP van de school. Ouders en school zijn partners in de opvoeding en vorming van de jongeren. Personeel en directie zullen bij de leerlingen en ouders in gesprek en via de voorgeschreven documenten aandacht en respect vragen voor dit project, de consequenties ervan voor het schoolleven aangeven en oproepen tot actieve medewerking.

Door een vertrouwensvolle en ondersteunende interactie vormen school, leerlingen en hun ouders samen een netwerk rond en met jongeren in hun groei naar volwassenheid. Het EOP vormt een duurzame voedingsbodem in de mate dat de inzet van alle betrokkenen voldoende sterk is.

De interactie met leerlingen en hun familie beïnvloedt sterk de opdracht van het personeel. Daarbij is de realisatie van het EOP niet vanzelfsprekend voor alle leerlingen en ouders, ondanks hun akkoord bij de inschrijving. De keuzes die de school maakt vanuit het EOP kunnen bij sommige ouders weerstand oproepen omdat ze ingaan tegen de eigen (geloofs)visie, tegen de tijdsgeest, tegen het beeld dat de media ophangen, ... Door de eigenheid van de katholieke school mag en moet de voorkeursoptie voor het christelijk geloof juist dan met de nodige openheid en fijngevoeligheid, maar ook met overtuigingskracht in de focus gebracht worden.

Het **personeelsteam** werkt aan de realisatie van kwaliteitsvol onderwijs. In een goede school gaat het echter om meer dan het afvinken van een checklist van onderwijsdoelen. De katholieke school beoogt de totale persoonsvorming van de leerling. Daarvoor tekent het EOP een kader waarin de levensbeschouwelijke dimensie essentieel is. Het personeel wordt uitgedaagd om zijn opvoedings- en onderwijstaken die o.a. gebaseerd zijn op de leerplannen, op levenservaringen, op ontmoetingen met en vragen van leerlingen en ouders, levensbeschouwelijk te kleuren. Zo wordt het schooleigene een echtheidskenmerk dat de competenties inkleurt.

De levensbeschouwelijke verscheidenheid bij personeelsleden neemt toe. Toch wordt van elk personeelslid loyaliteit verwacht ten aanzien van het Referentiekader van de KOBA-scholen en het EOP. Dit zorgt voor een draagvlak waarmee het personeelsteam mee richting geeft aan de schoolorganisatie vanuit een gezamenlijke visie. Die blijft best stabiel en herkenbaar ondanks de mogelijk noodzakelijke aanpassingen en wisselende samenstelling van het team.

De **directie** bouwt loyaal haar personeelsbeleid uit vanuit het EOP en de implementatie ervan. In personeelsvergaderingen wordt de concretisering van het EOP besproken, vastgelegd in het schoolwerkplan en herkenbaar gemaakt in het schoolreglement. Doorheen de verschillende facetten van het schoolleven werken de directie en het team samen met de andere betrokkenen aan de implementatie van dit EOP. Het EOP wint aan authenticiteit door een gezamenlijk gedragen en consequente aanpak. Het Referentiekader en EOP komen ook systematisch aan bod in sollicitatie- en functioneringsgesprekken.

Het is de bekommernis van elk **KOBA-schoolbestuur** dat elke KOBA-school de accenten van dit Referentiekader telkens opnieuw ernstig neemt. Ze nodigt de betrokkenen uit om eigen prioriteiten te vertalen in een EOP. De lokale context, de maatschappelijke evolutie en de voortdurende veranderingen geven daaraan een eigen kleur. Om dat te verwezenlijken, biedt het schoolbestuur ondersteuning op het vlak van vorming, personeelsbeleid, financieel beleid, enz.

Zowel de eigenheid van de lokale school als de overkoepelende verbondenheid met het schoolbestuur worden zichtbaar gemaakt én door de schoolnaamgeving, een logo of slogan én door het KOBA-logo aan de schoolmuur.

KOBA-scholen maken deel uit van de grotere familie van katholieke scholen in Vlaanderen. Dit betekent echter niet dat alle KOBA-scholen hun christelijke identiteit op een identieke manier invullen. ‘Eigen opvoedingsproject’ geeft aan dat het gaat om een schooleigen concretisering van de christelijke identiteit. De doelgroep, de samenstelling van het team, de context en de geschiedenis van de school, de relatie met de buurt en de parochie, ... zijn factoren die de christelijke identiteit beïnvloeden. De Bijbelse inspiratie blijft echter de gemeenschappelijke noemer die we gemeen hebben met alle andere christelijke scholen.

De volgende drie Bijbelverzen kunnen bakens uitzetten voor die inspiratie:

- *”Ik zal er zijn voor jou.”* (Exodus 3, 13-16).
Christenen geloven dat God de mens bedoeld heeft als beeld van Hemzelf, bekwaam om liefde te geven en te ontvangen. Daarin groeien is de roeping van elke mens. Zo omgaan met kinderen, met opvoeding en met onderwijs biedt zeer veel groeikansen. Dit citaat wijst op *liefdevolle zorgzaamheid*.
- *”Waar twee of drie mensen in mijn naam samen zijn, ben ik in hun midden.”* (Matteüs 18, 20).
Onderwijs is een gebeuren van verbondenheid: verbondenheid met zichzelf, met de ander, met de gemeenschap, met de wereld, de dingen, natuur en cultuur, met de Andere, met God. Dit citaat gaat over *verbondenheid*.
- *”Doe jij dan voortaan net zo.”* (Lucas 10, 37)
De zorgzaamheid en de verbondenheid uit de vorige bakens komen samen in de evangelische vraag om het concreet voor te leven. Vanuit de twee vorige bakens zullen leerkrachten leerlingen opvoeden met respect voor hun eigenheid, maar tegelijk ook gericht op het *verantwoordelijk samen leven met anderen*.

Schoolteams proberen hun visie op onderwijs concreet te maken. Dit betekent o.a. dat ze het (vak)inhoudelijke **aanbod** kritisch bekijken vanuit die visie. Het katholieke onderwijs houdt de harmonische ontwikkeling van de hele persoon voor ogen. De **zorg** voor een samenhangend aanbod dat gericht is op integratie in de persoon, maakt dat dit geen holle slogan blijft.

Hoe sterk het aanbod ook is, de **aanpak** vraagt evenveel zorg. Dat vraagt in de eerste plaats een leefklimaat dat positief en veilig is. Kinderen en jongeren hebben een gezonde leerambitie; daarvan moet de leerkracht uitgaan. Zij/hij zal die ambitie met rijke ondersteuning en interactie blijven voeden. De ‘leer-kracht’ van leerlingen en leerkrachten wordt zo ten volle benut. Een begeleidende leerkrachtenstijl biedt daarvoor de meeste kansen. Onderwijs moet ook werkelijkheidsnabij zijn zodat de leerlingen leren als betekenisvol ervaren.

Ten slotte is leren op school niet vrijblijvend: de effectiviteit van het leren is ook een onderdeel van de kwaliteitszorg. Dat een team veel zorg besteedt aan het aanbod en de aanpak, betekent niet dat dat aanbod en die aanpak voor elke leerling dezelfde moeten zijn.

Leerkrachten ervaren voortdurend dat ze moeten omgaan met verschillen tussen kinderen én collega's. Het lijkt tegenstrijdig, maar een gelijke aanpak voor alle leerlingen creëert juist geen gelijke onderwijskansen voor sommige leerlingen. De aanpak afstemmen op de specifieke onderwijsbehoeften van **elk kind** vormt een serieuze uitdaging. Een school is in de eerste plaats een pedagogische gemeenschap. Zonder een parochiegemeenschap te zijn, wil ze toch een geloofskern vormen. Voor een school blijft dat een stevige uitdaging.

Om bovenstaande opdrachten alle recht aan te doen, is het nodig dat de school een **goed georganiseerde gemeenschap** vormt. De school laat zich daarom voor de eigen werking inspireren door een duidelijke visie op haar opdracht. Van de teamleden wordt een sterke doelgerichtheid en samenwerking gevraagd. De school streeft naar een hoge betrokkenheid van haar verschillende geledingen (schoolbestuur, schoolleiding, schoolteam, ouders en leerlingen, ...) en naar een sterk leiderschap. **Communicatie** is hier het kernwoord.

Voortdurend reflecteren over de werking om bij te sturen en het aanbod te verrijken, is noodzakelijk voor een lerende organisatie. Het team besteedt veel zorg aan het proces van vernieuwen en maakt werk van **professionalisering** via interne en externe ondersteuning.

DOOR DE CONCRETISERING ERVAN IN VIER PIJLERS: gemeenschap vormen – zorg dragen – verkondigen – vieren

---

Een gemeenschap die zich katholiek noemt – dus ook een school van het katholiek onderwijs – wil niet alleen haar identiteit verwoorden en beschrijven, ze wil ze ook zoveel mogelijk herkenbaar maken en in praktijk brengen. Ze doet dat op vele terreinen die de 'vier domeinen van de pastoraal op school' worden genoemd: gemeenschap vormen, zorg dragen, verkondigen, vieren.

Elk van deze domeinen kan uitgewerkt worden naar de verschillende participanten: in de relaties met de leerkrachten, met de kinderen en jongeren, met hun ouders, met het schoolbestuur, met externe ondersteuners, met de parochiegemeenschap en de buurt.

De vier domeinen versterken elkaar: zo zal bv. 'zich dienstbaar inzetten' persoonlijker en misschien zelfs efficiënter kunnen worden als de tijd genomen wordt om elkaar op school te 'ontmoeten'.

Gemeenschap vormen

Een school is een plaats waar mensen elkaar kunnen **ontmoeten**. Zij beschouwen de school in meer of mindere mate als een deel van hun 'biotoop'. Dit betekent echter niet dat iedereen zich vanzelfsprekend lid van de gemeenschap voelt.

De katholieke school maakt haar identiteit waar in haar aandacht voor haar participanten. Ze werkt aan gemeenschapsvorming in de school zelf en aan verbondenheid van leerlingen en leerkrachten met de plaatselijke gemeenschap (buurt, parochie, ...) en de bredere geloofsgemeenschap (bisdom, wereldkerk, ...). Op die manier geeft ze aan dat ze met vele betrokkenen samen school wil maken.

Dit domein kan o.a. concreet worden door:

- *tijdens oudercontacten niet alleen over het kind maar ook met de ouders te praten;*
- *aandacht te hebben voor prettige gebeurtenissen in het leven van de participanten, maar ook voor het verdriet dat ze doormaken;*
- *groepen die elkaar niet vaak ontmoeten, uit te nodigen op bv. de nieuwjaarsreceptie of de dankviering op het einde van het schooljaar;*
- *de schoolkrant aan een brede kring van betrokkenen te bezorgen en hen erin aan het woord te laten of voor te stellen;*
- *de leraarskamer gezellig in te richten.*

Zorg dragen

Over dit tweede domein heeft een katholieke (school)gemeenschap geen monopolie – ook niet-gelovigen stellen zich **dienstbaar** op – maar voor christenen is de dienstbaarheid wel onlosmakelijk verbonden met hun evangelische inspiratie.

Iets doen voor een ander zonder een wederdienst te verwachten, bezorgd zijn om het welzijn van anderen, mee de hand aan de ploeg slaan om de toekomst van iedereen te verbeteren, een solidariteitsactie opzetten, ... Het zijn elementen die aantonen dat de katholieke school haar opvoedingsproject concreet wil maken.

Daarbij is een bijzondere aandacht voor de meest kwetsbaren een absolute noodzaak. Solidariteit met de zwakkeren dichtbij en veraf hoort zeker bij de missie van de katholieke school.

Dit domein kan o.a. concreet worden door:

- *mee te leven met en concrete hulp te bieden aan (zieke) leerlingen, leerkrachten, ouders;*
- *de gebouwen van de school toegankelijk te maken voor mindervaliden,*
- *discreet een regeling te treffen i.v.m. de schoolrekening voor ouders die financiële moeilijkheden hebben;*
- *elk kind zorgbreed te begeleiden;*
- *te participeren aan campagnes van Welzijnszorg, Missio, Broederlijk Delen, ...*

Verkondigen

De school maakt haar identiteit concreet door levensecht te **getuigen** van het Woord van God. Op die manier wordt de inspiratie van de school niet alleen zichtbaar in wat ze doet en hoe ze het doet, maar deelt het team zijn inspiratie ook met anderen. De eigenheid van het katholiek project wordt dan onderwerp van communicatie. Niet alle leerlingen, ouders en leerkrachten delen die inspiratie. De openheid voor de diversiteit is dus een wezenlijk deel van het getuigen en verkondigen.

Dit domein kan o.a. concreet worden door:

- *in de schoolkalender de kerkelijke feesten op te sommen, met een korte duiding erbij;*
- *geloofscommunicatie mogelijk te maken tijdens de personeelsvergaderingen, op studiedagen, op vergaderingen met de school- en ouderraad, ...;*
- *de vragen die kinderen stellen over het leven ter harte te nemen en hen ook te vertellen hoe christenen vanuit hun evangelische inspiratie met deze vragen omgaan;*
- *ouders en anderen te informeren over het eigen katholiek opvoedingsproject (EOP);*
- *individu- en teamgerichte nascholing te volgen over geloof, godsdienst, pastoraal, katholieke identiteit, ...*

Vieren

En *last but not least* is er het belangrijke domein van **bezinnen, bidden en levensnabij vieren**.

In liturgische en andere vieringen wordt het leven in en buiten de school gevierd in religieuze verbondenheid.

Op het ritme van het kerkelijk jaar, maar ook naar aanleiding van blije en droevige gebeurtenissen op school en in de wereld, kunnen vieringen vanuit de vorige drie domeinen echte verdiepingsmomenten worden.

Hier zal het schoolteam alert zoeken naar kansen om ook niet-katholieke kinderen bij het vieren op school te betrekken.

Dit domein kan o.a. concreet worden door:

- *(groot)ouders uit te nodigen op de schoolvieringen;*
- *met het team te overleggen hoe bidden, bezinnen en vieren een plaats krijgen in de drukke agenda van een schooljaar;*
- *de contacten met de pastorale eenheid te verzorgen n.a.v. eerste communie, vormsel, gezinsvriendelijke vieringen, enz.*

Zie ook brochure "Vieren op school".

TOT SLOT

Het personeel, de directie en het schoolbestuur zoeken hun drijfveer blijvend in de inspirerende woorden en daden van Jezus die met oog voor de kwetsbare mens al weldoende rondging en de mensen toesprak. Hij verkondigde het evangelie, een blijde boodschap voor alle mensen en voor heel de samenleving.

Als KOBA-scholen mogen wij daartoe bijdragen, in de lijn van de visietekst van Mgr. Johan Bonny “*Een houtskoolvuur met vis erop en brood*”.

Dat het vuur op onze scholen mag blijven branden!

Referentiekader voor opvoedingsprojecten van KOBA-scholen

© 2018 Katholiek Onderwijs Bisdom Antwerpen

Verantwoordelijke uitgever: KOBA vzw, Nooitrust 4 2390 Malle

Samenstelling en eindredactie: werkgroep WIRO

Ontwerp logo: Thomas Tihonov

Alles uit deze brochure mag gekopieerd worden door KOBA-scholen

*Op weg naar de wijsheid is
de eerste stap stilte;
de tweede luisteren;
de derde onthouden;
de vierde oefenen;
de vijfde onderwijzen aan anderen.*

